

Μακεδονικά

Vol 12 (1972)

Αφιερούται εις την μνήμην Γεωργίου Θεμελή, Χαραλάμπους Λέκα

ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:
Δ. ΚΑΝΑΤΣΟΥΛΗ - Σ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ - Φ. ΠΕΤΣΑ

ΤΟΜΟΣ ΔΩΔΕΚΑΤΟΣ
1972

ΕΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
1972

Προσθήκαι και διορθώσεις εις εκδεδομένας
επιγραφάς εκ Βεροίας-μέρος Β'

I. Π. Τουράτσογλου

doi: [10.12681/makedonika.998](https://doi.org/10.12681/makedonika.998)

Copyright © 2015, I. Π. Τουράτσογλου

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

To cite this article:

Τουράτσογλου Ι. Π. (1972). Προσθήκαι και διορθώσεις εις εκδεδομένας επιγραφάς εκ Βεροίας-μέρος Β'. *Μακεδονικά*, 12, 66-70+4 χ.α. <https://doi.org/10.12681/makedonika.998>

ΠΡΟΣΘΗΚΑΙ ΚΑΙ ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ
ΕΙΣ ΕΚΔΕΔΟΜΕΝΑΣ ΕΠΙΓΡΑΦΑΣ ΕΚ ΒΕΡΟΙΑΣ — ΜΕΡΟΣ Β'¹

Α. Ἡ ἐπὶ πεσσοειδοῦς λιθίνης ἐπιτυμβίου στήλης ἐκ Βεργίνης χαρα-
χθεῖσα δίστιχος ἐπιγραφή (Πίν. I, α), δημοσιευθεῖσα ἐν BCH 1963 σ. 802
εἰκ. 12=REG 78 (1965) σ. 122 ἀρ. 232, δέον ὅπως ἀναγνωσθῇ ὡς ἀκολούθως:

*Κλησιθήρα Λυκόφρο-
νος, Κλείτου δὲ γυνή.*

Τὸ δνομα ΚΛΗΣΙΘΗΡΑ μὴ καταλογογραφηθὲν ἐν τῇ Μακεδονικῇ Προσω-
πογραφίᾳ, εἶναι γνωστὸν καὶ ἄλλοθεν (Bechtel σ. 209).

Β. Ἡ ἐν Hesperia 13 (1944) σ. 29 ἀρ. 8 παρουσιασθεῖσα ἐπιγραφή, θεω-
ρουμένη μέχρι πρό τινος ἀπολεσθεῖσα, ἐπανευρέθη προσφάτως (Πίν. I, β)
εἰς τὸ οἰκόπεδον τοῦ συμβολαιογράφου Ἀντ. Σαρρήκωστῆ, παρὰ τὸ Ἀρχαιο-
λογικὸν Μουσεῖον Βεροίας, ἔνθα τὸ πρῶτον εἰχεν ᾔδει ταύτην ὁ ἐκδότης τῆς
J. M. R. Cormack. Κατωτέρω παραθέτομεν νέαν μεταγραφὴν τοῦ κειμένου,
εἰς ἣν ἐπιφέρονται διορθώσεις τινὲς καὶ συμπληρώσεις ἀναφορικῶς πρὸς
τὸ κείμενον τῆς πρώτης δημοσιεύσεως:

*... Ἰφίλα τῷ
γλυνκήντάτῃ
νίφ /ἀνδρὶ] Φιλοξέ-
νῳ ἐκ τῷ ἐκφί-
νον μνήσεις
χάζων.*

Γ. Εἰς τὴν ὁπισθίαν πλευρὰν τῆς ἐκ δύο τεμαχίων σήμερον ἀποτελουμέ-
νης μαρμαρίνης πλακός (ἀρ. κατ. M.B. 149) τῆς φερούσης τὴν ἐν BCH 79
(1955) σ. 274 εἰκ. 4=REG 69 (1956) σ. 137 ἀρ. 150 (πρβλ. καὶ Δ. Κανατσούλη,
Μακεδονικὰ Μελετήματα, 1955, σ. 20 ὑποσ. 3) δημοσιευθεῖσαν ἐπιγραφήν,
νπάρχει καὶ ἑτέρα τοιαύτη (Πίν. II, α), παλαιοτέρα χρονολογικῶς, ἥτις,
πλὴν ἀπλῆς μνείας αὐτῆς, οὐδέποτε ἐδημοσιεύθη. Αὕτη ἐν μεταγραφῇ ἔχει
ώς ἔξῆς:

1. Τὸ πρῶτον μέρος ἐδημοσιεύθη ἐν AAA, τ. IV (1971), σ. 207-210.

.
Πετ]ούνιον (φύλλον κισσοῦ) *Βάση[or]*
Πετρόνιος Ἐρμα[
 ηὸν ἔαντοῦ (φύλλον κισσοῦ) *νίζ[or].*

‘Ως ἐκ τῆς παρατιθεμένης φωτογραφίας καταφαίνεται, ἡ ἐν λόγῳ πλάξ
 ἀπετέλει κατὰ τὴν πρώτην τουλάχιστον χρῆσιν αὐτῆς ἐπένδυσιν μᾶλλον ἡμι-
 κυκλικοῦ ἐπιτυμβίου βάθρου ἢ πλευράν σαρκοφάγου, ώς ἐν BCH ៥.α. ἀνα-
 φέρεται.

‘Η παρατηρουμένη διαφορά τῶν γραμμάτων δὲν ἐπιτρέπει ταύτισιν τοῦ
 Πετρωνίου Βάσσου τῆς ἡμετέρας ἐπιγραφῆς πρὸς τὸν ὄμώνυμόν του τῆς ἐν
 BSA 39 (1938/9) σ. 97-98 ἀρ. 11=ΑΔ 24 (1969) Χρον. Β² πίν. 337α δημοσιευ-
 θείσης ἑτέρας, δομοίως ἐκ Βεροίας.

Λεύκιός τις, Πετρώνιος Βάσσος παραδίδεται καὶ εἰς ἐπιγραφὴν ἐξ Ἑδέσ-
 σης (Μ. Δήμιτσα, ‘Η Μακεδονία κλπ. σ. 35 ἀρ. 3). Δι’ ἀμφοτέρους τοὺς ἀνω-
 τέρω δρα Μακεδ. Προσωπ. ἀρ. 1147. ‘Η συμπλήρωσις τοῦ δνόματος τοῦ πα-
 τρὸς εἰς Ἐρμαδίων (Μακ. Προσωπ. ἀρ. 1433) ἢ εἰς Ἐρμᾶς (Μακεδ. Προσ.
 1782) είναι ἐξ ἵσου δυνατή.

Δ. ‘Εκ τῶν τριῶν θραυσμάτων, ὃν τὸ ἐπιγραφικὸν κείμενον ἐδημοσιεύθη
 ἐν BSA 41 (1940-45) σ. 107 ἀρ. 3, σήμερον εἰς τὸ Μουσεῖον Βεροίας σώζεται
 μόνον τὸ Α, καὶ τοῦτο ἀποκεκρουμένον ἐν μέρει. ‘Η ἐπ’ αὐτοῦ ἐπιγραφὴ δέον
 δπως ἀναγνωσθῇ ώς ἀκολούθως:

J Secun Jda (φύλλον κισσοῦ)
J ann (os)
Jθυγάτρῳ Σε[κοῦνδα
JEA παρθένο[ς (;)

δεδομένου ὅτι τὸ ΕΑ τοῦ τετάρτου στίχου είναι σαφές, μὴ ἐπιτρέπον τὴν ἐν
 BSA ៥.α. προταθεῖσαν συμπλήρωσιν εἰς ..ζήσα/ρα.

Ε. ‘Η ἐπὶ μαρμαρίνου κίονος πεντάστιχος ἐπιγραφὴ (Πίν. II, β), ἡ ὑπὸ
 τοῦ Ἀ. Ὁρλάνδου, ΑΔ 2 (1916) σ. 157-8 ἀριθμ. 17 τὸ πρῶτον παρουσιασθεῖ-
 σα, δέον δπως ἀναγνωσθῇ δρθῆς ώς κάτωθι:

Σέξτος
Ἀντώνιος
Λοῦππος
καὶ Τορπιλία
ἡ γυνὴ [α]νέτοῦ.

ΣΤ. ‘Ἐν BCH 64-5 (1940-41) σ. 250 παρατίθεται ἐπιγραφὴ τις τοῦ 3ου μ.Χ.

αἰδονος κεχαραγμένη ἐπὶ ἀποτμήματος σαρκοφάγου, εὑρεθέντος ἐν Βεροίᾳ, ἦτις ἔχει ώς ἔξης:

Zωσί/μη Παννύχου θυγάτηρ/μνήμης χάριν.

Ἐν ΑΑ 57 (1942) σ. 173 παραδίδεται ἡ ἐκ Βεροίας ὄμοιώς προέλευσις ἐπιγραφῆς τοῦ 2ου-3ου μ.Χ. αἱ. ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας ἀποτμήματος προσθίας ὅψεως σαρκοφάγου, ἦτις ἀναγιγνώσκεται ώς ἀκολούθως:

—μη Παννύχου τῇ ἰδίᾳ θυγατρὶ μνείας χάριν.

Τέλος, ὑπὸ τοῦ Ν. Κοτζιᾶ ἐν ΑΕ 1953-54 τ. Γ', σ. 171 εἰκ. 7 δημοσιεύεται ἐπιγραφὴ ἐπὶ θράυσματος προσθίας πλευρᾶς σαρκοφάγου (2ου ἢ 3ου μ.Χ. αἱ.) ἔχουσα ώς κάτωθι:

*[ΖΩΣΙΓΜΗ ΠΑΝΝΥΧΟΥ ΤΗ ΙΑΙΑ ΘΥ Ζωσίμη Παννύχου τῇ ἰδίᾳ θυ-
[ΓΑΤΡΙ ΜΝΕΙΑΣ ΧΑΡΙΝ γατρὶ μνείας χάριν.*

Καὶ αἱ τρεῖς ἀνωτέρω ἐπιγραφαὶ παραδίδεται, ὅτι εύρεθησαν πλησίον τῆς βορείας εἰσόδου τῆς πόλεως Βεροίας (θέσις Μουαρίφ), κατὰ τὴν διενέργειαν ἀνασκαφικῆς ἐρεύνης ἀρχαίου νεκροταφείου τὸ θέρος τοῦ 1940 (ΑΑ ἔ.ἀ., σ. 172 κ.ἔ. = ΑΕ ἔ.ἀ., σ. 167).

Αἱ καταχωρηθεῖσαι ἐν BCH καὶ AA εἰδήσεις, διφείλονται βεβαίως εἰς σχετικάς ἐπὶ τοῦ θέματος ἀνακοινώσεις τοῦ τότε Ἐφόρου τῆς περιοχῆς Ν. Κοτζιᾶ, ὅστις ὅμως δι' ἄγνωστον αἰτίαν, οὐδεμιᾶς ποιεῖται μνείας τῶν ἐκθέσεων τούτων κατὰ τὴν μετά πάροδον δέκα τριῶν ἐτῶν δημοσίευσιν τοῦ ἀνασκαφικοῦ ὄλικοῦ. Ἐκ τοῦ δοθέντος τούτου καταφαίνεται μὲν ἡ πιστότης τῆς ἐν AA παρατεθείσης μεταγραφῆς, ὅσον ἀφορῷ εἰς τὴν πηγήν της, παρατηρεῖται ὅμως ἐν ταύτῃ καὶ ποιά τις ἀμέλεια ώς πρὸς τὴν χρησιμοποίησιν τῶν σχετικῶν ἐκδοτικῶν σημείων /συμβόλων.

Τὸ ἔτος 1970 μετεφέρθη εἰς τὸ Μουσεῖον Βεροίας (ἀρ. κατ. 312) προερχόμενον ἐκ τοῦ οἰκοπέδου Στ. Τσιράκογλου, τουτέστιν ἐκ τοῦ αὐτοῦ χώρου, ἔνθα παραδίδεται ὅτι εὑρέθησαν καὶ αἱ προαναφερθεῖσαι ἐπιγραφαί, τμῆμα τῆς μιᾶς τῶν μακρῶν πλευρῶν (διαστ.: σωζ. μῆκος 1,33 μ. σωζ. ὑψος 0,55 μ.) ἀκοσμήτου σαρκοφάγου, ἐφ' οὗ ἀνεγνώσθη ἡ ἐπιγραφὴ (Πίν. III, α):

(;) *Ζωσίμα Παννύχου τῇ ἰδίᾳ θυγατρὶ¹
μνή μης χάριν.*

Δοθέντος, ὅτι λογικῶς κρίνεται μᾶλλον ἀπίθανος ἡ ἐκ τοῦ αὐτοῦ χώρου καὶ δὴ κατὰ τὴν αὐτὴν ἀνασκαφικὴν περίοδον, παράδοσις ἀνευρέσεως δύο διαφόρων μεταξύ των ἀποτμημάτων σαρκοφάγων, φερόντων τὴν αὐτὴν περίπου, ώς ἐδημοσιεύθη, καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον μάλιστα διατηρηθεῖσαν ἐπιγραφήν, θεωροῦμεν τὸ εἰς τὸ Μουσεῖον Βεροίας νεοεισαχθὲν ἀπότμημα

ώς ταυτόσημον πρὸς τὸ ὑπὸ τοῦ Ν. Κοτζιὰ περιγραφόμενον, διατηροῦντες ἐπὶ προσθέτως καὶ πᾶσαν δυνατὴν ἀμφιβολίαν περὶ τὴν ταυτότητα τοῦ ἐν AE ἔ.ἄ., σ. 171 εἰκ. 7 ἀπεικονισθέντος, αἰνιγματικοῦ τὴν ἐπιγραφήν, ἀρχαίου.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Τὸ ἐν BSA XLI (1940-45) σ. 115-6 ὑπὸ τοῦ καθ. J. M. R. Cormack δημοσιευθὲν ἀπότιμημα μαρμαρίνης σαρκοφάγου (Πίν. IV), τοῦ τύπου τῶν Guirlarden-Sarkophage, ἀποκείμενον κατὰ τὸ ἔτος 1936 εἰς τὸ προαύλιον τοῦ μητροπολιτικοῦ ναοῦ Βεροίας, σήμερον δὲ εἰς τὸ τοπικὸν Μουσεῖον (ἀρ. κατ. M. B. 483), θὰ πρέπει ἀναντιρρήτως νὰ ταυτισθῇ πρὸς τὸ ὑπὸ τοῦ Delacoulonche, Mémoire σ. 46-7, εἴτα δὲ ὑπὸ τοῦ M. Δήμιτσα, Ἡ Μακεδονία κλπ. σ. 62 ἀρ. 4 καὶ ἐν τῷ Ἐθνικῷ Ὁδηγῷ τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος 1919, τεῦχος Iov, σ. 11 ἀναφερόμενον «ἀπόσπασμα κορινθιακοῦ διαζώματος». Ἡ ταύτισις θεωρεῖται βεβαία καθόσον αἱ λεπτομερεῖς μετρήσεις, τὰς ὁποίας παραθέτει ὁ γάλλος περιηγητής συμφωνοῦν ἀπολύτως πρὸς ἐκείνας, τὰς ὁποίας παρουσιάζει ἔτι καὶ σήμερον τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἀπότιμημα, πολὺ δὲ περισσότερον ἡ περιγραφὴ τῆς ἀναγλύφου παραστάσεως.

Οὔτω, ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ Delacoulonche καταμετρηθέντων τεσσάρων ἀρχαίων γλυπτῶν ἡ ἀναγλύφων ἐντὸς τῆς πόλεως Βεροίας, ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας ταυτίζονται ἐπιτυχῶς, διασωθέντα τοῦ ἀφανισμοῦ, τρία, ἢτοι, ὁ κορμὸς τῆς Ἀφροδίτης (Δήμιτσα, ἔ.ἄ., σ. 61 ἀρ. 3), ὁ μαρμάρινος λέων (Δήμιτσα, ἔ.ἄ., σ. 61 ἀρ. 2) καὶ τὸ ἐνταῦθα ἀναφερόμενον ἀπότιμημα.

Σχετικῶς μὲ τὴν ἀνάγλυφον παράστασιν τοῦ τελευταίου τούτου ἔχομεν νὰ παρατηρήσωμεν τὰ ἔξης. Τόσον οἱ Delacoulonche καὶ Δήμιτσας, ὅσον καὶ ὁ Cormack ὄμιλοῦν περὶ βουκρανίων ἔνθεν καὶ ἔνθεν τοῦ κατὰ τὴν γνώμην τοῦ πρώτου, πτερωτοῦ δαίμονος, τοῦ δευτέρου ἀπλῶς δαίμονος, τοῦ τρίτου δὲ, πιθανώτατα μαινάδος. Ἀληθὲς βεβαίως τυγχάνει τὸ γεγονός, ὅτι ἡ παράστασις εἶναι ἴκανῶς ἀποκεκρυμένη κατὰ τὰ δύο ἄκρα αὐτῆς, οὐδαμοῦ ὅμως παρετηρήθησαν ἔστω καὶ τὰ ἐλάχιστα ἵχην τὰ δικαιολογοῦντα τὴν ὑπαρξίν ποτε βουκρανίων. Ἐξ ἄλλου ώρισμέναι ἀνατομικαὶ λεπτομέρειαι τοῦ σώματος τῆς κατεχούσης τὸ κέντρον τῆς παραστάσεως μικρᾶς μορφῆς (Πίν. III, β), καθιστοῦν πρόδηλον τὸ ἄρρεν φῦλον αὐτῆς. Καὶ εἶναι συνήθης ἡ ἀπεικόνισις ἐρωτιδέων (putti) μετὰ ἣ ἀνευ πτερῶν εἰς τὰς ἀλληγορικὰς παραστάσεις τὰς κοσμούσας σαρκοφάγους¹. Οἱ ἡμέτερος, ίσταμενος ἀπτερος κατ' ἐνώπιον, ἐνδεδυμένος μόνον βραχυτάην χλαμύδα, ὑποστηρίζει διὰ μὲν τῆς

1. Reger Stuveras, Le putto dans l'art romain. Collection Latomus, Bruxelles 1969 (passim).

ἀριστερᾶς, ὑπὲρ τὸν ὄμον, ὁρθογώνιον, ὡς φαίνεται, δίσκον ἐπὶ τοῦ ὅποιου ὑπάρχει κλάδος φοίνικος, σύμβολον/ἐπαθλὸν γενικῶς νίκης, ἐν προκειμένῳ δὲ ἐπὶ τοῦ θανάτου (ὅρα σχετ. F. Cumont, *Recherches* κλπ. 1942 (ἐπανεκδ. 1966), σ. 220 καὶ 481-83), διὰ δὲ τῆς πρός τὰ κάτω ἔκτεινομένης δεξιᾶς κρατεῖ βότρυν. Παρὰ τὸν δεξιὸν πόδα τοῦ ἐρωτιδέως κάθηται μικρὸν αἰλουροειδές, ὁμοιάζον πρὸς πάνθηρα.

Ι. Π. ΤΟΥΡΑΤΣΟΓΛΟΥ

RÉSUMÉ

Jean Touratoglou, Corrections des inscriptions de Veroia (Partie 2ème; cf. AAA IV (1971) p. 207-10 pour la 1ère Partie).

Un recent re-examen du texte de quelques inscriptions grecques du Musée local de Veroia (Macédoine), qui sont publiées à BCH 1963 p.802 (pl. I, a), Hesperia 13 (1944) p. 29 no 8 (pl. I, b) BSA 41 (1940-45) p. 107 no 3, A Delt. 2 (1916) p. 157-8 no 17 et à BCH 64-65 (1940-1) p. 250=AA 57(1942) p. 173=Eph. 1953-54 vol. III, p. 171 (pl. III, a), permet une lecture plus exacte.

Enfin ils s'ajoutent des observations concernant l'interpretation d'un fragment relief d'un sarcophage du milieu du 2ème siècle A.C.

a. Μουσεῖον Βεροίας. Ἀριθ. κατ. 203

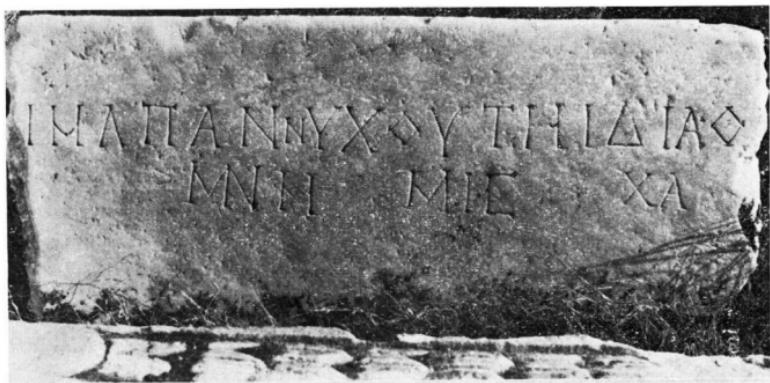
β. Μουσεῖον Βεροίας. Ἀριθ. κατ. 308

a. Μουσεῖον Βεροίας. Ἀριθ. κατ. 149 (β' ὕψις)

β. Μουσεῖον Βεροίας. Ἀριθ. κατ. 108

a. Μονσεῖον Βεροίας, Ἀριθ. κατ. 312

β. Μονσεῖον Βεροίας, Ἀριθ. κατ. 483 (λεπτομέρεια)

Mοναστήριον Βεγούιας, 3^ο αιών, χατ. 483